

Nenas e nenos pensando as infancias. Construíndo identidades

REVISTAGALEGA
DE EDUCACIÓN
PUBLICACIÓN DE NOVA ESCOLA GALEGA

ISSN: 1132-8932

Páx. 32-34

Araceli Ochoa de Eribe Mtz. de Lafuente

Escola Pública Sol Ixent. Corbins (Lleida)

latxadomaikia@yahoo.es

SITUÁMONOS

Traballo nunha escola pequena en Corbins, un pobo agrícola a 12 km de Lleida. É unha escola moi enraizada no concello onde acode a maioría dos seus nenos e nenas. Dende hai máis de 13 cursos aplicamos sistematicamente Filosofía para Nenas e Nenos nas nosas aulas. Utilizamos os materiais do Proxecto Noria, os materiais de Lipman e tamén os elaborados polo Equipo de Filosofía do ICE da Universidade de Lleida ao que pertenzo.

PROPOÑENDO PRÁCTICAS

Os recursos son variados, as propostas de actividades tamén, pero os temas que xorden e interesan ás nosas comunidades de diálogo soen ser recorrentes: a amizade, a bondade, a morte, a vida, a liberdade, a identidade, a verdade... Interesan tanto aos máis pequenos como a maiores e aos adultos que participamos. Entendo que a diferenza á hora da profundidade e complexidade das intervencións está na riqueza da linguaxe con que se expresan as ideas e coa experiencia vivida e pensada, que modela e conforma as nosas opinións e valores; ambos

elementos dependen directamente da idade dos participantes.

PROPOSTA PARA CICLO SUPERIOR DE PRIMARIA: OS DEREITOS DE NENAS E NENOS

Reflexionamos primeiro sobre como tiña pensado a sociedade que debía vivir a infancia e para isto traballamos a partir da proposta Noria^[1] baseada nos dez artigos da Declaración dos Dereitos dos Nenos de 1959, acordada pola ONU.

Recorrentemente atopámonos coa necesidade de definir os termos a partir dos que xira o diálogo. Ao dialogar xorden as primeiras preguntas: Que significa dereito? Que palabras se nos ocorren cando falamos de dereitos? Tódolos dereitos son iguais? Que quere dicir fundamental? E accesorio? Temos todos os mesmos dereitos? É o mesmo dicir os dereitos de nenas e nenos, os dereitos dos adultos os dereitos dos vellos; os dereitos dos animais...? Hai dereitos malos?

E nenas e nenos din: *"Un dereito é algo que necesitas para vivir ben, para ser feliz"; "Tes dereito porque sen iso non podes vivir". Cando falamos de dereitos pensamos en: "xustiza, obrigas, liberdade, infancia, coidar, respectar, amar, non abusar". "FUNDAMENTAL quere dicir que é necesario, que é importante". "ACCESORIO é que, se non o tes, non pasa nada". "Tódolos humanos temos os mesmos dereitos, pero aos nenos e nenas hai que protexelos porque necesitamos que nos coiden". "Non tódolos nenos do mundo teñen os mesmos dereitos. Todos temos dereito, pero hai nenos que non os teñen". "Os dereitos fanos (dinos) os adultos e ás veces non os cumpren". "Hai persoas que fan o que queren".*

[1] de Puig, Irene.(2008). *Los derechos de las niñas y los niños*. Barcelona: Octaedro.

"O dereito de que a lei nos protexe poderíase mellorar". "Por que temos leis se non nos axudan?". "As persoas importantes teñen máis seguridade que as persoas comúns e iso non está ben. Non todo o mundo é igual ante la lei". "É importante sentirse protexido". "Dos dereitos, o importante é respectarse, o respecto entre as persoas". "Si, porque se nos respectamos non haberá problemas de comida, de saúde, de educación, de traballo infantil, de maltrato..."

A seguinte actividade consistiu en seleccionar dunha lista de dereitos os que consideraban que eran dereitos fundamentais. Despois de facer a selección propóñolles organízalos por orde de importancia pero: *"É moi difícil ordenalos porque todos son importantes e non podemos dicir cal vai primeiro e cal despois". "Non hai clasificacións dos dereitos. Todos son importantes, se non, non serían dereitos fundamentais".*

Finalmente fixemos unha orde provisional e chamoume a atención que unha nena que tivera serios problemas de saúde insistía en que ese debía ser o primeiro dereito. Era moi lóxico xa que ela vivira unha situación extrema de carencia e valoraba moito ese aspecto. Deduzo que non é doado ser obxectivos á hora de dar importancia a un dereito ou outro; a experiencia vivida é un elemento importante á hora de dar valor a unha opinión. Posteriormente compara-

mos eses dereitos cos da Declaración da ONU do 59.

AIN'T GOT NO / I GOT LIFE (NON TEÑO NADA / TEÑO VIDA)^[2]

Outro recurso foi a canción composta por Nina Simone: *Ain't Got No / I got Life*. Ten unha estrutura aparentemente sinxela e con moito ritmo, que lles encantou. Pasou a formar parte da música da clase de Filosofía. Coñecemos algunhas cousas sobre a autora e analizamos a canción. *De que nos fala?: "De que, se tes vida, todo o demais non é tan importante". "Todos temos dereito á vida, agás que non a queiras". "Hai cousas inmateriais para ter unha boa vida ou unha identidade". "Todo o mundo ten dereitos pero non os usa porque non lles deixan ou non lles dá a gana".*

Seguimos despois sinalando que conceptos lles suxería a canción: *vida, sorriso, non me quitarán a vida, amor, nai, identidade sexual, que é o que teño?, por que estou vivindo?...*

Buscámoslle un título á canción (un xeito de resumir e buscar a idea principal dun texto): *"Que son? Que teño? Que quero?". "Pensades que non teño nada, pero teño todo". "Quero a vida como é". "Teño e non teño". "Ti mesmo". "Teño a miña vida, teño a miña liberdade"...*

[2] Rado, Jame; Ragni, Gerome; McDermont, Galt; Simone, Nina e RCA Victor (1968) *Ain't Got No / I got Life*. Nova York, RCA.

Nina Simone.

E rematamos bailando e cantando a canción con toda a nosa enerxía.

A VIAXE DE CHIHIRO ^[3]

Enlazamos os conceptos reflexionados con actividades relacionadas con algúns dos dez dereitos da Declaración da ONU e concluímos o curso vendo a película *A viaxe de Chihiro*. Que nos explica este película sobre a infancia?

A protagonista é unha nena de máis ou menos a idade do meu alumnado de ciclo superior. Sentíronse moi implicados coa película e percibírona en múlti-

[3] Miyazaki, Hayao (2001) *El viaje de Chihiro*. Japón. Studio Ghibli.

ples lecturas posibles. Realizamos varias sesións para reflexionar sobre diferentes aspectos, pero aquí ímonos deter só nas que xurdiron a partir dos diferentes títulos que ten en diferentes linguas:

Castelán: *El viaje de Chihiro*.

Xaponés: *Sen to Chihiro no Kamikakushi* (O rapto espiritual de Sen e Chihiro).

Inglés: *Spirited Away* (Desaparecida).

- *Chihiro desaparece e aparece. Non é a mesma ao principio que ao final. Desaparece de nena e aparece de maior.*
- *O cambio de nome tamén cambia a persoa.*

- *Vive como unha adulta, significa que é responsable, ábrese ao mundo, é máis valente, átrévase a facer máis cousas, cambialle a actitude, é máis atrevida.*

- *Ao mirarse no espello séntese rara.*

- *Fai a viaxe sen os pais e está triste. É unha viaxe interior.*

- *Ten unha loita interior para ver como quere ser e ten que decidir. E nós tamén.*

VALORANDO A EXPERIENCIA

A dinámica das sesións está moi interiorizada despois de nove anos facendo Filosofía. As súas reflexións son diversas e hai interacción entre elas. As opinións diferentes son respectadas, aínda que moitas veces o que pensan é basicamente o mesmo dende olladas distintas. Ao final das sesións as opinións son máis ricas e matizadas.

Sistematicamente valoramos as sesións e finalmente o curso. Son rigorosos con eles mesmos e sempre atopan cousas a mellorar: *Non teríamos que poñer exemplos, gustaríame que os dixésemos ao final porque, sen querer, cos exemplos o tempo pasa voando. Estaría ben que, ao chegar á clase, fixésemos un minuto de silencio para nos serenar.*

E seguimos con máis propostas e reservando espazos e tempos para poder pensar. Remato coa reflexión que fixeron un día:

Araceli, como é que, cando remata a clase de Filosofía, temos máis preguntas que cando a coizamos?

Será que se trata diso. ■

